

Nagykőrösi tájszótár

VIII.

Hovályos. — Szalmából esetleg gyékényből font nagyobb úrtartalmú fordított méheskas formájú tartály, amiben a padláson babot szoktak tartani.

Högyrehágó. — A büszke, kitartó nőnek a jelzője, aki tesztileg is kifejelett, erős, csinos.

Högyösködik. — Büszkélkedik, bögyösködik.

Hököl. — Visszahátrál, visszajed, a „curukkol“ németből átvett kifejezésnek teljesen megfelel. A lóra ritkán használják. Amikor az ökröt akarják curukoltatni, az orrára ütnek, azt mondják neki „*hök te*“.

Hökös. — Tökéletlen, hülye, bolond.

Hujákol. — Hangutánzó szó, amikor valaki messziről hí valakit vagy kiabál valakinek. „Hallottam hogy *hujákol* a tanya felé, de nem értettem, hogy mit akar mondani.“

Hum. — 1. A bújócska játéknál az a gyerek *hum*, aki a fal felé fordul, míg a többi elbúvik. 2. Alszik, szundít. „Még az ebéd fött, *humtam* egy kicsit.“

Hummi. — Holmi.

Idejín érő. — Korán érő. *Idejín érő* az a gyümölcs, amelyik kivételesen korai fajta. A csaba gyöngye pl. *idejín érő* szőlő.

Igrül-igre. — Hüen, részletesen, alaposan, pontosan, kihasználás nélkül. „*É* mondja az az egész háborút *igrül-igre*.“

Imölyög. — Emelyeg.

Incelkődik. — Kikezd valamivel, vagy valakivel. „Né *in-cselköggy* avá a kutyává.“

Ipliköl. — Sántikálva, akadozva nehezen megy.

Ipöldik. — Valami nehéz kérdésen töpreng.

Iszkiriköl. — Az iszkollal azonos jelentésű.

Iszkol. — Elillan, elszökik. Olyankor, amikor ajánlatos az illetőnek eltávozni, mert különben megvernék.

Izék. — 1. A kukorica szár; amikor már a jóság levelét lerágtá, ilyenkor már csak tűzre való. 2. Izéknek hívnak minden olyan maradék takarmányt, aminek javát a jóságok kiválogatták. 3. Amikor az ember az ételnek a javát kiszedte és a megmaradt részt összeturkálja.

Jócskán. — Sokat. „Kéccő markót bele a garabóba, de *jócskán* kivött belőle.“

Juhszél. — A falunak a széle, illetve a városnak az a része, ahol a mezővel érintkezik. Használják sértő szándékkal azzal szemben, akit azzal akarnak megbántani, hogy a város szélén, a szegények között, a juhszállón lakik.

Kacsalog. — Valakire kacsingat, valakivel némán ki akar kezdeni. Teljesen azonos a jelentése, mint az idegen fixirozónak.

Kacska. — Akinek egyik karja hibás.

Kacsmarit. — A másik kijátszásával valamit megszerez. Fölhasználva másnak ügyetlenségét, valamit elvesz. „Míg ezek összetött kézzé várták anyuk halálát, addig azok mindönt ékacsmarintottak.“

Kajkó, szélkajkó. — Hóbortos, nagyhangú, aki a szavának nem ura.

Kajtat. — Zavar, üz, fölkeres; amikor nem hagynak békét annak, akit üldöznek.

Kalicka. — 1. Ismeretes rendes jelentése. 2. Az ölfa rakásnak az a módja, amikor egyik sor fát másik tetejében keresztben rakják; az így rakott ölfa önmagában is megáll, míg a kucóba rakott ölfa csak két kalicka közé rakható.

Kammog. — Cammog, bandukol, kényelmesen megy.

Kámpicsorodik. — Elkedvetlenedik, elszontyorodik, el-kényszeredik, elveszti bizalmát. „Nem való az a gyerök parasztnak, mer fé napig vót csak kettőző, de úgy, é kámpicsorodott, hogy haza küttem.“

Karaszol. — A szőlő vagy más apró vetemény (uborka, dinnye) művelése olyképpen, hogy egy erre a célra készült szerszámmal csupán a gazirtás céljából felszínesen megmunkálják.

Karicsál. — A *kárál*-al körülbelül azonos jelentőségű, szava járása a tyúknak, de talán még kedvesebb, mint az.

Karistol. — Karcol, karmol. „Mögin nem vigyázott mán apátok, a tengő végivé lékaristóta a falat.“

Karmizsál. — Karmolgat, karcolgat. „Azuta ilye csunya ez a szekrény, hogy a Pista kis korába játékbú összekarmizsáta.“

Kenceficél. — Bekeneget, bemázol, valamit bepiszkit kezével. „Mikorra észrevöttem, hogy a gyerök bemönt a nagyházba, akkora mán piszkos kezivé mindönt összekenceficét.“

Kettőző. — Marokszedő egyik kőrösi neve. Feltevésem szerint onnan ered, hogy amikor a gabonát, különösen árpát, zabot, rendre vágnak, ilyenkor nem marokszedővel, hanem villával szedik a markot. A kettőző a villával a rendre vágott gabonát maga előtt markokba tolja. Ilyenkor egy marokszedő két kaszás után elvégzi a dolgát és pedig elég kényelmesen.

Kodézkodik. — Torkoskodik, nyalakodik.

Kolesz. — Kétkerekű kocsis, amit a mi vidékünkön nem használnak, épp úgy megbámulják, mint a repülőgépet; a kolesz teherhordásra használható, ellentétben a személyszállító leptikével.

Koncsorog. — Más nyakán élösködik, másnak a terhére

van. „Nem való a sémminek, miuta az apja é hát, mindig a rokonok nyakán koncsorog.“

Konyit. — 1. Konyit valaki valamihez, ha ért hozzá, fogalma van róla. 2. Konyit a ló az emberre, amidőn rossz indulatulag támadási szándékkal fülét nyakára hajlítva, alattomosan sunyít.

Kopta. — A közös erdő illetőség egy hányad része, egy jogosultság. (Quóta.)

Korc. — 1. *Korca* van a gatyának és a derékon kötős szoknyának és pedig ott, ahol megkötik. 2. *Korc*nak hívják a sövénykerítést is.

Kóringyál — Csavarog, dolog nélkül jön-megy.

Kornyikál. — Hangosan sopánkodik, nyafog. Valamit kér. „Addig kornyikát, hogy a végin elengettem a fosztásba.“

Koszlik. — Koszlik a ruhaanyag, amikor a használatból szétrongyolódik, szálai szétfoszlanak.

Kospitol. — Csozpitol. Valamit koptat, különösképpen használják annak megjelölésére, amikor a gyermek cipőjét játékaival koptatja.

Kotyog. — Kotyog a tyúk csirkéjének, sőt a kakas is kotyog, amikor udvarlásképpen a felfedezett élelemre oda csődíti tyúkjait.

Köntő-farol. — Nem őszinté, a lényegét ravaszul kerülgeti, nem vall színt.

Körösztfa. — 1. Az a rúd, melyet a vendégoldalal rakodásnál a koci vagy szekér oldalon keresztül az első és hátsó lőcsfejek mellett a vendégoldalal alá nyujtanak. 2. *Körösztfa* az a kétfogú létra alakú kisebb faszerszám, melyet kenyérsütés-kor a sütőtekőn keresztül fektetnek, hogy a kovász-letakarására használt abrosz a kovászba bele ne érjen.

Kuckó. — 1. A kemence és a fal közötti zug. 2. Az ölfá összerakásánál kuckónak hívják a két kalicka félől közé egyirányba rakott félőlnek megfelelő fát. A kuckóba rakott fa végei mind egy irányban vannak. Kuckóba csak a hitványabb, vékonyabb ölfát rakják, amit kalickába rakni nehéz.

Kuncog. — Erősen kitartóan kér. „Nem győztem már hallgatni a sok kuncogását, eköllött engennem a bálba.“

Kunhátas. — Határozott jelentését nem merem adni, keveset hallottam, akkor olyan lányra mondták, akiről feltehető volt, hogy nem marad vénlány. Eszes, ügyes, aki a férfiakkal tud is, szeret is banni.

Kunkötés. — A kötőfék megkötésének az a módja, amikor a csomó a kötőfék végének egyetlen rántásával eloldható.

(Folytatjuk)

Kiss László.